

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ

नांदेड—४३१६०६ (महाराष्ट्र)

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY

NANDED-431606, MAHARASHTRA STATE, INDIA.

Established on 17th September 1994 - Recognized by the UGC U/s 2(f) and 12(B), NAAC Re-accredited with 'A' Grade

ACADEMIC (1-BOARD OF STUDIES) SECTION

Phone: (02462) 229542
Fax : (02462) 229574

Website: www.srtmun.ac.in

E-mail: bos.srtmun@gmail.com

मानविज्ञान विद्याशाखेतील पदवी
स्तरावरील द्वितीय वर्षाचे CBCS Pattern
नुसारचे अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष
२०१७-१८ पासून लागू करण्याबाबत.

परियोग

या परिपत्रकान्वये सर्व संबंधितांना कळविण्यात येते की, दिनांक ३ मे २०१७ रोजी संपन्न झालेल्या ३८व्या मा. विद्या परिषद बैठकीतील विषय क्र.१२४/३८-२०१७ च्या ठरावानुसार प्रस्तुत विद्यापीठाच्या संलग्नित महाविद्यालयांतील मानविज्ञान विद्याशाखेतील पदवी स्तरावरील द्वितीय वर्षाचे खालील विषयांचे C.B.C.S. (Choice Based Credit System) Pattern नुसारचे अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ पासून लागू करण्यात येत आहेत.

- १) बी.ए./बी.कॉम./बी.एस्सी.—इंग्रजी (अनिवार्य, द्वितीय भाषा अतिरिक्त, ऐच्छिक)—द्वितीय वर्ष
- २) बी.ए.—हिंदी (ऐच्छिक)—द्वितीय वर्ष
- ३) बी.ए./बी.कॉम./बी.एस्सी.—कन्नड (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)—द्वितीय वर्ष
- ४) बी.ए./बी.कॉम./बी.एस्सी.—मराठी (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)—द्वितीय वर्ष
- ५) बी.ए./बी.कॉम./बी.एस्सी.—पाली (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)—द्वितीय वर्ष
- ६) बी.ए./बी.कॉम./बी.एस्सी.—संस्कृत (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)—द्वितीय वर्ष
- ७) बी.ए./बी.कॉम./बी.एस्सी./बी.एफ.ए./बी.एस.डब्ल्यू—उर्दू (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)—द्वितीय वर्ष
- ८) बी.ए.—फॅशन डिझाइन—द्वितीय वर्ष
- ९) बी.ए.—अर्थशास्त्र—द्वितीय वर्ष
- १०) बी.ए.—भूगोल—द्वितीय वर्ष
- ११) बी.ए.—इतिहास—द्वितीय वर्ष
- १२) बी.ए.—मानव हक्क—द्वितीय वर्ष
- १३) बी.ए.—ग्रंथालय व माहितीशास्त्र—द्वितीय वर्ष
- १४) बी.ए.—जनसंवाद व पत्रकारिता—द्वितीय वर्ष
- १५) बी.ए.—सैनिकशास्त्र—द्वितीय वर्ष
- १६) बी.ए.—तत्त्वज्ञान—द्वितीय वर्ष
- १७) बी.ए.—राज्यशास्त्र—द्वितीय वर्ष
- १८) बी.ए.—मानसशास्त्र—द्वितीय वर्ष
- १९) बी.ए.—लोकप्रशासन—द्वितीय वर्ष
- २०) बी.ए.—समाजशास्त्र—द्वितीय वर्ष

सदरील परिपत्रक व अभ्यासक्रम प्रस्तुत विद्यापीठाच्या www.srtmun.ac.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहेत. तरी सदरील बाब ही सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणून द्यावी.

'ज्ञानतीर्थ' परिसर,

विष्णुपुरी, नांदेड — ४३१ ६०६.

जा.क्र.: शैक्षणिक—०१ / परिपत्रक/पदवी—सीबीसीएस अभ्यासक्रम /
२०१६-१७/८४

दिनांक : ०७.०६.२०१७.

प्रत माहिती व पुढील कार्यवाहीस्तव :

- १) मा. कुलसचिव यांचे कार्यालय, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- २) मा. संचालक, परीक्षा व मूल्यापन मंडळ यांचे कार्यालय, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ३) प्राचार्य, सर्व संबंधित संलग्नित महाविद्यालये, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ४) उपकुलसचिव, पदव्युत्तर विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ५) साहाय्यक कुलसचिव, पात्रता विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ६) सिस्टम एक्सपर्ट, यू.जी.सी. कक्ष, प्रस्तुत विद्यापीठ.

स्वाक्षरित /—
उपकुलसचिव
शैक्षणि (१—अभ्यासमंडळ) विभाग

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded

B.A. Second Year

Military Science

CBCS Pattern Syllabus

Semester Pattern

w.e.f. from June 2017

B.A. Second Year - CBCS Pattern
Semester Pattern
Military Science

The following shall be the Scheme for Examination and Teaching for Military Science Optional Subject for B.A. Second Year Semester Pattern.

Semester III						
Paper No.	Name of the Paper	Type of the Paper	Number of Periods per Week	Marks each Paper		
				ESE	CA	Total
V	Defence Organisation of India	Theory (Written) & MCQ	04	40	35	75
VI	Practical	Practical	04	50	25	75
SEC-I	Contemporary Issues to India's National Security	Theory	03	25	25	50

Semester IV						
Paper No.	Name of the Paper	Type of the Paper	Number of Periods per Week	Marks each Paper		
				ESE	CA	Total
VII	Defence Organisation of India	Theory (Written) & MCQ	04	40	35	75
VIII	Practical	Practical	04	50	25	75
SEC-II	Indian Armed Forces and Disaster Management	Theory	03	25	25	50

Note:

- 1) **Core Course:**
  - i) **Continuous Assessment (C. A.):** 35 Marks - Paper-V and VII - (Two Unit Test each for 10 marks + one home assignment for 15 marks)
  - ii) Paper-VI and VIII - (CCMSP-25 Marks (overall performance)
- 2) **ESE:** End of Semester Examination
  - i) CCMS - 40 Marks (Theory-30 Marks + MCQ-10 Marks)
  - ii) CCMSP - 50 Marks (Practical)
- 3) **SEC (Skill Enhancement Course)**
  - i) **CA (Continuous Assessment):** 25 Marks (submission of Project Report)
  - ii) **ESE (End of Semester Examination):** 25 Marks (Theory)
- 4) **Strength of students for each practical batch shall not be more than 20 (twenty).**

Subject Structure									
Semester	Core Course	Paper No	Name of the Subject	Lectures per Week	Total No. of Lectures	C.A. (Internal)	E.S.E. (External)	Total Mark	Credit
III	CCMS	V	Defence Organisation of India	04	60	35	40	75	03
	CCMSP	VI	Practical	04	60	25	50	75	03
IV	SEC	I	Contemporary Issues to India's National Security	03	45	25	25	50	02
	CCMS	VII	Defence Organisation of India	04	60	35	40	75	03
	CCMSP	VIII	Practical	04	60	25	50	75	03
	SEC	II	Indian Armed Forced and Disaster Management	03	45	25	25	50	02
<ul style="list-style-type: none"> ❖ CCMS : Core Course Military Science. ❖ CCMSP : Core Course Military Science Practical. ❖ SEC : Skill Enhancement Course. ❖ C.A. : Continuous Assessment (Internal) ❖ ESE : End of Semester Examination. 					<p>C.A. of Marks: Tutorial-15 Marks (Theory Paper V & VII) Test - 20 Marks (Theory Paper V & VII (I Test - 10) (II Test - 10) C.A. Total Marks = 35</p>				
Note: All Chapters include with Current Affairs.									

B.A. Second Year - CBCS Pattern
Semester III
Defence Organisation of India – V

Credits - 03	Periods - 60	Marks - 75
---------------------	---------------------	-------------------

Unit - I

1)	Principles of Defence Military Organisation and Administration.	Periods	Marks
a)	Principles of Defence Organisation	16	20
i)	Objectives		
ii)	Co-operation		
iii)	Flexibility		
iv)	Balance		
v)	Economy		
vi)	Accuracy		
vii)	De-centralisation		
viii)	Unity of Efforts		
b)	Principles of Defence Administration		
i)	Foresight		
ii)	Flexibility		
iii)	Economy		
iv)	Simplicity		
v)	Co-operation		

Unit - II

2)	Higher Defence Organisation	14	20
a)	President and Indian Armed Forces		
b)	Defence Committee of Cabinet		
c)	Defence Ministry		
e)	National Defence Council		

Unit - III

3)	Organisation of Indian Armed Forces	14	15
a)	Chief of Staff Committee.		
b)	Headquarters – Army, Navy, Air Forces Function and Duties.		
c)	Commands – Army, Navy, Air Force.		

		Unit - IV	Periods	Marks
4)	Para Military Forces - Objectives		16	20
	a) Border Security Force. b) Assam Rifles. c) Indian Coast Guard. d) National Security Guard. e) Central Reserve Police Force. f) State Reserve Police Force. g) Home Guard. h) N.C.C.			

Note: All Chapters Include with Current Affairs.

B.A. Second Year - CBCS Pattern - Semester III
Practical – VI

Credits - 03	Periods - 60	Marks - 75
	Periods	Marks
1) Drill Without Arms		20 25
i) Savdhan (Attention) ii) Vishram (Stand of easy) iii) Aram Se (Stand easy) iv) Tej Chal (Quick March) v) Thum (Halt) vi) Dahine Mur (Right Turn) vii) Baen Mur (Left Turn) viii) Piche Mur (About Turn) ix) Samne Ka Salute x) Patra Ke Sath Salute xi) Line Tour (Falling Out) xii) Visarjan (Dismiss)		
OR		
Home Nursing (Only For Girl's)		
2) First Aid		10 15
i) Importance of First Aid. ii) Hart Attack iii) Snake Bite iv) Poison v) Dog Bite		
3) Social Service		10 10
i) Tree Plantation ii) Blood Donation. iii) Traffic Control		
4) Obstacles		20 25
i) Running – 100, 400, 1600 meters. ii) High Jump iii) Long Jump iv) Shot – Put v) Pull – ups vi) Push – ups		
Distribution of Marks		
i) ESE - Practical		
a) Practical - 20 Marks		
b) Record book - 20 Marks		
c) Oral - 10 Marks		
Total - 50 Marks		
ii) Internal CA - 25 Marks		
a) Drill Performance, Words of Common and General Knowledge		

**B.A. Second Year
CBCS Pattern
Skill Enhancement Course (SEC) - I
Contemporary Issues to India's National Security**

Credits - 02   Periods - 45   Marks - 50

Objectives:

1. To familiarise the students with aspects of India's National Security Problems.
2. To understand the various types of challenges and its application to Indian Armed Forces.
3. To understand the impact of issues on India's National Security.
4. To awareness about the role of Indian Armed Forces.

	Periods	Marks
Unit - I: National Security	15	10
i) Meaning ii) Definition iii) Concept iv) Nature & Scope		
Unit - II: Challenges to Indian Armed Forces	20	20
i) Kashmir Issue ii) McMahon Line iii) Terrorism iv) Indian Ocean v) Naxalism vi) Siyachin vii) Tamil Problem		
Unit - III: Project Work	10	20
i) Project submission related to contemporary issues ii) Interview with Indian Armed Forces Serviceman/Ex-Serviceman		

References:

- 1) Indian Army – E.H.E. Choen.
- 2) Ministry of Defence – Annual Reports
- 3) Organisation and Administration in the Indian Army – Brigadier Rajendra Singh.
- 4) राष्ट्रीय सुरक्षा – डॉ. लल्लनजी सिंह
- 5) आधुनिक राज्य का रक्षातंत्र – डॉ. लल्लनजी सिंह
- 6) आणिक युग में भारतीय सशस्त्र सेनाओं की रक्षा चुनौतियाँ – डॉ. कृष्णकुमार यादव, डॉ. अरविंद श्रीवास्तव, डॉ. अभयशंकर सिंह
- 7) डोमेल ते कारगिल – मेजर शशिकांत पित्रे
- 8) भारत के पूर्वोत्तर में उग्रवाद – डॉ. सुरेंद्रकुमार मिश्र, डॉ. आकाश मिश्र
- 9) जागतिक सुरक्षा – डॉ. व्ही.आय. जाधव, प्रा. होमसिंग पाटील

B.A. Second Year - CBCS Pattern
Semester IV
Defence Organisation of India – VII

Credits - 03	Periods - 60	Marks - 75
	Period	Marks
Unit - I		
1) Indian Army	12	15
i) Reconstruction of Indian Army - After 1947		
ii) Characteristics of Infantry		
iii) Role of Infantry		
iv) Limitation of Infantry		
Unit - II		
2) Armoured and Artillery	10	10
i) Utility		
ii) Characteristics		
iii) Role		
iv) Limitations		
Unit - III		
3) Services	14	20
i) Army Supply Core (ASC)		
ii) Army Ordnance Core (AOC)		
iii) Army Medical Core (AMC)		
iv) Electrical and Mechanical Engineering (EME)		
v) Signals and Engineers		
Unit - IV		
4) Indian Navy	12	15
i) Reconstruction of Indian Navy - After 1947		
ii) Role		
iii) Limitations		
iv) Various Types of Battleships and their Role		

		Unit - V	Period	Marks
5)	Indian Air Force		12	15
i)	Reconstruction of Indian Air Force - After 1947			
ii)	Characteristics			
iii)	Role			
iv)	Limitations			
v)	Various Types of Aircrafts and their Role.			

Note: All Chapters Include with Current Affairs.

References (Semester III & IV)

- 1) Defence Organisation of India – A.L. Venkateshram
- 2) Indian Army – E.H.E. Choen.
- 3) Defence Principles and Organisation – M.G.
- 4) Ministry of Defence – Annual Reports
- 5) Organisation and Administration in the Indian Army – Brigadier Rajendra Singh.
- ६) भारतीय लष्करी संघटना – चौधरी, सैंदाणे, जाधव.
- ७) राष्ट्रीय सुरक्षा – डॉ. लल्लनजी सिंह
- ८) आधुनिक राज्य का रक्षातंत्र – डॉ. लल्लनजी सिंह
- ९) आणिवक युग में भारतीय सशस्त्र सेनाओं की रक्षा चुनौतियाँ – डॉ. कृष्णकुमार यादव, डॉ. अरविंद श्रीवास्तव, डॉ. अभयशंकर सिंह
- १०) डोमेल ते कारगिल – मेजर शशिकांत पिंते.
- ११) ढाक्याची शरणागती – मे. जे.एफ.आर. जेकब
- १२) भारत के पूर्वोत्तर में उग्रवाद – डॉ. सुरेंद्रकुमार मिश्र, डॉ. आकाश मिश्र.
- १३) गाऊ त्यांना आरती – डॉ. अशोक पुरोहित.
- १४) भारतीय सैन्य इतिहास – लल्लनजी सिंह

B.A. Second Year - CBCS Pattern
Semester IV
Practical – VIII

Credits - 03	Periods - 60	Marks - 75
---------------------	---------------------	-------------------

		Period	Marks
	Unit - I		
1)	Drill without Arms	10	15
	Unit - II		
2)	Map Reading	10	10
	i) World Map		
	ii) Importance of Map		
	iii) Identify of Conventional Signs.		
	Unit - III		
3)	Citizen	10	10
	i) Elements of Good Citizen		
	ii) Duties of Citizen		
	iii) Leadership		
	Unit - IV		
4)	Obstacles	15	15
	i) Running – 100, 400, 1600 meters.		
	ii) High Jump		
	iii) Long Jump		
	iv) Shot – Put		
	v) Pull – ups		
	vi) Push – ups		
	Unit - V		
5)	Visit to Military Area	15	25
	i) Institutions		
	ii) Training centre		
	iii) Various Military Units		
	iv) Report Submission in Practical Record Book		
	Distribution of Marks	- 75 Marks	
i)	E.S.E.- Practical	- 50 Marks	
	a) Practical	- 20	
	b) Record Book	- 20	
	c) Oral	- 10	
ii)	Internal C.A.	- 25 Marks	
	(Military Area Visit)		

Note:

- i) The student will have to attend the practical in College Uniform (compulsory).
- ii) Practical Batch should not be consisted more than 20 students for B.A. Second Year (Semester Pattern)
- iii) One practical should be 0.50 Clock Hours.

References (Semester III & IV)

- 1) Hand Book of N.C.C.
- 2) A Text Book of Military Training – Major D.D. Mehta.
- ३) एन.सी.सी. – परिचय एवं प्रशिक्षण – डॉ. विष्णुकांत शर्मा
- ४) योग, प्रथमोपचार आणि आरोग्य शिक्षण – प्रा. गंदगे

**B.A. Second Year
CBCS Pattern
Skill Enhancement Course (SEC) - II
Indian Armed Forces and Disaster Management**

Credits - 02	Periods - 45	Marks - 50
---------------------	---------------------	-------------------

Objectives:

1. To introduce the students with aspects of Disaster Management.
2. To understand the various types of Disasters and its impact on Nation Building.
3. To orient the students to the role of Indian Armed Forces in Disaster Management.

	Periods	Marks
Unit- I: Disaster Management	10	10
i) Meaning		
ii) Definition		
iii) Nature & Scope		
iv) Disaster Management and National Security		
Unit - I: Types of Disasters	20	20
A) Natural Disasters		
i) Earthquake		
ii) Volcano		
iii) Tsunami		
iv) Storms		
v) Flood		
vi) Heavy Rain		
B) Human Disasters		
i) Terrorism		
ii) Accidents		
iii) Riots and Strikes		

Unit - III: Indian Armed Forces and Disaster Management	15	20
i) Role of Indian Armed Forces in Disaster Management		
ii) Project Work - Submission of Practical Record Book on		
Disaster Management (including Newspaper cuttings & photographs)		

References:

- १) आपत्ती व्यवस्थापन – प्रा. ए.पी. चौधरी
- २) नैसर्गिक आपत्ती आणि व्यवस्थापन – डॉ. आर.जी. पाटील
- ३) आपत्ती व्यवस्थापन : संकल्पना आणि कृती – कर्नल प्र.प्र. मराठे, प्रा. गोडबोले

B.A. Second Year - CBCS Pattern
Semester Pattern
Military Science
Semester III and IV
Question Paper Pattern
Paper No. V and VII

Time: 02:00 Hours **Marks- 40**

-
- Note:** i) **Attempt all Questions.**
ii) **All Questions carry equal Marks.**
-

SECTION - A

10 Multiple Choice Question (MCQ)

SECTION - B

Q.1 Long Answer Type Question **10 Marks**

OR

Long Answer Type Question

Q. 2 Long Answer Type Question **10 Marks**

OR

Long Answer Type Question

Q.3 Short Notes (any Two) **10 Marks**

- a) -----
b) -----
c) -----
d) -----

B.A. Second Year - CBCS Pattern
Semester Pattern
Military Science
Semester III and IV
Question Paper Pattern
SEC-I and SEC-II

Marks- 25

Note: i) **Attempt all Questions.**
ii) **All Questions carry equal Marks.**

Q.1 Long Answer Type Question **10 Marks**

OR

Long Answer Type Question

Q. 2 Long Answer Type Question **10 Marks**

OR

Long Answer Type Question

Q.3 Short Notes (any One) **05 Marks**

a) -----

b) -----

c) -----

* * * * *